

LA CANÇÓ COM A NEXE

INTERCULTURAL A L'AULA

DOSSIER MESTRES

MONTSERRAT GRAU I SANCHIS

INDEX

1.- INTRODUCCIÓ.....	3
2.- EL MARROC:	
2.1.- INTRODUCCIÓ.....	6
2.2.- EL PAÍS.....	8
2.2.1.- COSTUMS.	
2.2.1.1.- L'ISLAM.....	9
2.2.1.2.- FAMÍLIA	15
2.2.1.3.- MÚSICA	16
2.3.- FONTS D'INFORMACIÓ.....	19
2.4.- PÀGINES WEB D'INTERÈS.....	19
4.- SENEGAL I GÀMBIA:	
4.1.- INTRODUCCIÓ	20
4.2.- ELS PAÏSOS.....	21
4.3.- COSTUMS.....	23
4.4.- FONTS D'INFORMACIÓ.....	32
4.5.- PÀGINES WEB D'INTERÈS	32

INTRODUCCIÓ DOSSIER MESTRES

Aquest dossier d'informació sobre les cultures dels nostres immigrants, va destinat als mestres i les mestres d' Educació Primària, per donar-los eines de coneixement dels costums dels nostres immigrants, costums que sovint es contraposen amb les nostres i que impedeixen algunes activitats escolars que des del nostre punt de vista són importantíssimes.

No pretén altre cosa que facilitar al /la mestre/a informació sobre els països d'origen dels seus alumnes immigrants, informació que serà molt valuosa sobre la cultura d'aquests infants nou-vinguts, tan necessària per entendre els seus costums, que massa sovint sorprenen i provoquen motius de rebuig, per exemple, el costum de pintar-se les mans amb "henna" de les nenes magrebines. Aquesta informació no pretén ser massa àmplia, ans el contrari, pretén ser senzilla, de llegida fàcil i concreta, que doni als i les mestres eines per poder explicar als seus alumnes de Primària aquelles coses peculiars dels seus companys i companyes que pertanyen a un altre país, que no per diferent al nostre és pitjor ni millor, senzillament diferent.

La intenció és, que aquest dossier, sigui una eina que ajudi als/les mestres a comunicar als/les seus/seves alumnes, que les diferents maneres de viure i de valorar les coses que han elaborat els diversos col·lectius humans, i que en diem diversitat cultural, és un gran tresor de la raça humana. Sovint ens semblen molt estranyes algunes de les coses que fan els "altres", sobretot si són de cultures molt diferents a la nostra, sense adonar-nos que a ells també els passa el mateix amb respecte a la nostra. Les persones i les cultures poden ser molt diferents les unes de les altres, però el que ens fa similars és molt més important que el que ens diferencia.

L'immigrant arriba amb un bagatge cultural propi, una història personal, una concepció de la vida i del món que poden xocar amb la nostra societat que els acull, d'entrada simplement perquè són diferents.

Ja sabem que en la contraposició de cultures, hi ha coses que no podem canviar, però si suavitzar, i d'altres, en la seva majoria, que el sol fet de conèixer-les farà el camí de la integració més fàcil.

Sovint ens sorprenem de certes pràctiques i repressions oblidant-nos de que a la nostra civilització vàrem sofrir la "Inquisició" o que les dones, sobretot les rurals, fins el segle passat, es cobrien el cap per sortir al carrer.

Hi ha coses però que no comporten cap fricció entre cultures i que són eines molt valuoses d'apropament com són la gastronomia i la música.

Pretén aquest dossier donar una informació clara i breu, conscients de la manca de temps dels nostres ensenyants, no obstant al final del dossier s'hi troba una àmplia bibliografia per ampliar els coneixements sobre el tema pel que estigui interessat/da.

La diversitat no solament existeix entre diferents societats, sinó que també la trobem a dintre d'una mateixa cultura. Això és important remarcar als/les nostres alumnes. Catalunya n'és un clar exemple de mestissatge cultural.

Discriminar implica donar un tracte d'inferioritat a una persona o a un grup de persones en funció d'alguna de seves característiques, ja sigui pel color de la pell, llengua que no parla, sexe, religió, costums, valors que té etc. La discriminació implica sempre una infravaloració o un rebuig a la persona o al grup discriminat. El primer pas per a la no discriminació, és la coneixença de l'altre.

La gran diversitat cultural a les nostres escoles ens fa aturar i analitzar una mica aquest fenomen. Aquestes criatures que tenim, són el resultat de tota una sèrie de circumstàncies que existeixen, i que cal analitzar el millor possible, per entendre i obrar en conseqüència.

En primer lloc cal veure els condicionants que han portat aquestes persones a deixar-ho tot i emprendre el llarg viatge cap a Europa. Se'ns acut que la fam i la misèria els empeny a trobar quelcom millor, però no és del tot cert, ja que per fer el viatge es necessiten diners, diners que sovint els treuen de vendre el seu patrimoni, per tant i per deducció, les persones més pobres no poden accedir a costejar-se el viatge. Al Maresme hi ha fills de les millors famílies mandingues de Gàmbia, que confirmarien que la fam i la misèria no han estat un condicionant per emigrar.

També hem pensat que els immigrants són persones amb un nivell cultural molt baix, però la realitat no és així, doncs hi ha marroquins amb carreres universitàries que viuen aquí amb unes condicions molt precàries.

Els motius que empenyen a la immigració actual podríem trobar-los en els mateixos motius que empenyeren a molts conciutadans nostres allà als anys 50 i 60 del segle passat: l'estatus del país on volen emigrar. Des del seu país d'origen comproven el nostre nivell de vida per la Televisió, en el cas dels marroquins, la Televisió espanyola es rep per tot el nord del Marroc, fent que des d'allí s'idealitzi i es pensi que tothom aquí vivim com els anuncis. Per altra part, tal com passava aquí amb els immigrants que venien a passar les vacances procedent d'Alemanya o França, omplen de regals als seus familiars, condueixen els seus propis cotxes.....donant als seus compatriotes una imatge de prosperitat, que de vegades amaga un fracàs o unes penúries que amaguen i no expliquen quan van al seu país.

De tota manera les motivacions varien molt d'unes persones a les altres. Hi ha que l'únic que vol aconseguir és poder enviar diners a la seva família, d'altres que busquen una satisfacció personal, emancipació etc.

Vistes algunes de les motivacions que han empès a les famílies a emigrar, tornem al nostre ambient escolar i afrontem de la manera més digne la qüestió. Tenim diversitat a les nostres aules, però diversitat no vol dir desigualtat. Els Drets Humans respecten la diversitat de tota mena, ja sigui per motius de llengua, sexe, religió, costums, etc. i el diàleg amb aquesta diversitat ajuda a construir el nostre procés de desenvolupament com a ésser humans. I estem parlant de diversitat no de diferència; *“La diversitat forma part de la realitat mentre que la diferència la creem nosaltres per mitjà de la valoració sempre subjectiva que fem d’aquesta diversitat, ara hauríem d’insistir en el fet que aquesta valoració de la diversitat s’aprèn i, per tant, s’ensenya, es transmet”* (Del llibre de Francesc Carbonell *“Immigrants estrangers a l’escola”*)

Al llarg de la història, tots els pobles s’han pensat, que cada un d’ells ,era el centre del món, el seu déu ,l’únic i vertader; que la seva religió, els seus costums i institucions les més encertades: això que s’anomena etnocentrisme és la base de la intolerància i dels fanatismes.

“L’etnocentrisme és absolutament present a les nostres ments, a la nostra vida quotidiana, i per tant també a les nostres escoles. Hem de fer un esforç per estar amatents i identificar-lo, i per controlar-ne les arrels i manifestacions quan aquest etnocentrisme depassa els límits del respecte envers els altres, quan es torna intolerant, prepotent i dominador” (Francesc Carbonell *“Immigrants estrangers a l’escola”*)

Des de l’escola hem d’aconseguir una visió més àmplia del món, comunicar als /les alumnes que ningú està en possessió de la veritat absoluta, inculcant una sèrie de valors bàsics com el coneixement de les altres cultures, saber posar-se en la pell de l’altre, valorar a les persones pel que són no per la seva ètnia i sobretot, sobretot, el compromís de complir, sin ecuano, amb els Drets Humans.

EL MARROC

INTRODUCCIÓ: A Catalunya des de fa algunes dècades, arriba gent procedent del Marroc, la majoria procedeixen del món rural, arriben sense res, sense poder-se comunicar per manca de coneixement del castellà i molt menys del català, sense saber un ofici, sense altra patrimoni que les seves mans per a treballar. Molts d'ells han hagut de suportar màfies que s'els ha quedat el poc patrimoni que tenien a canvi d'organitzar-los el viatge, han passat l'estret de Gibraltar completament fora de la llei, en petites embarcacions amb gran risc de naufragi; sovint han vist compatriotes seus morir en l'intent de poder arribar; han estat en la clandestinitat més absoluta passant gana i fred. Han deixat darrera seu la família i amics, empesos per la misèria, cercant un món millor i més just amb ells.

La majoria són homes joves, capaços de suportar llargues jornades de treball, amb feines que refusen els treballadors autòctons, amb l'única esperança d'enviar diners a la seva família per apaivagar la seva misèria i en el millor dels casos, intentar guanyar-se la vida com per a poder fer venir la seva família aquí.

Pel seu tarannà, els marroquins són, d'entre tots els nostres immigrants, malgrat ésser els que fa més temps que han arribat a casa nostra, el col·lectiu que menys tracte té amb el país que els acull, la que viu més apartada de la societat cultural. Això és degut principalment, perquè per a ells el concepte de religió, nacionalitat i normes de família són molt diferents a les nostres, per a un marroquí, aquests valors són els pilars que el fan musulmà. Es regeixen per la "xara", llei musulmana basada en l'Alcorà, on el concepte de família, patriarcal, endogàmica i masculista, és el factor socio-religiós principal i per tant el que més dificulta aquesta integració dins la nostra societat.

És gairebé impensable que l'immigrant marroquí renunciés als privilegis que com a homes mascle li otorga la seva religió i els costums que d'ella se'n deriven.

Josep Manyer en el seu llibre "Quan l'Islam truca a la porta" ens diu al respecte: *"Per trencar la cuirassa de la "xara", per expulsar els musulmans de l'úter islàmic i fer-los entrar en la modernitat, un dels aspectes clau, potser el primordial, és l'alliberament de la dona musulmana. A l'escola, i després a l'institut, és on les noies tenen l'oportunitat de prendre consciència dels seus drets i de les seves llibertats irrenunciables com a persones.*

Dret al respecte físic del seu cos: res doncs, de mutilacions (clitoridectomia), dels mals tractaments físics (cops, flagel·lació), de condemnes a mort per lapidacióLlibertat d'escollir allò que elles mateixes volen ser i no pas allò que el clan els imposa que han de ser: un no, doncs, al totalitarisme castrador del pare, als casaments forçosos, als tutors matrimonials, a les repudiacions, a les enclaustracions, al vel (senyal extern de la submissió femenina), a la poligàmia; i un sí a la llibertat de religió, de consciència, i a l'exercici de

l'esperit crític; a la llibertat d'escollir i d'estimar, de casar-se o no casar-se, de sortir de casa, de treballar, de relacionar-se, d'enriquir-se humanament.....”

Georges Frêche, alcalde de la ciutat de Montpelier, declarava a la premsa : “Crec sincerament que la integració dels musulmans, es farà mitjançant les dones. Les noies que han anat a escola aquí ja no volen ser més reprimides pels seus pares. Volen utilitzar els contraceptius, no tenir més de tres fills, anar amb faldilles curtes i no viure enclaustrades a casa”.

Per tot això, els professionals de l'ensenyament, esdevenen un puntal bàsic en la obra d'integració de les futures generacions marroquines a casa nostra. Dins el respecte mutu, es poden arribar a posicions més flexibles i preguntar-nos com diu Josep Manyer, altre cop en el seu llibre "L'Islam truca a la porta": *per què no es pot crear una variant europea de l'Islam; és a dir, optar per una "xara" temperada que reculli les variants més conformes als drets internacionals de la persona?*

En tot , el camí que hem de seguir els ensenyants, per arribar a una plena integració dels nostres immigrants, és estar informats, conèixer com són, què és el que creuen, quins costums tenen, què és el que mengen, què canten..... Ensenyar als nostres alumnes a acceptar altres esquemes de pensament, que Occident no és l'única font generadora de valors universals i poder portar als nostres alumnes a la tolerància i respecte mutu passant pel camí del coneixement de l'altre.

EL PAÍS: Els marroquins coneixen el seu país pel nom de Magrib, paraula àrab que significa “ terra del sol ponent” . On hi regna la única monarquia que ha perviscut fins avui a l'Àfrica del nord. La Dinastia reial alaudita es proclama descendent directe del profeta Mahoma. El monarca s'erigeix en l'Iman o líder religiós del país. L'estat no es concep deslligat del fet religiós, on la major part de la població marroquina professa la fe islàmica.

Marroc fou un dels països que va patir la penetració comercial i militar de les potències europees quan es disputaven el control de l'Àfrica. El 1912, Marroc es convertí en un protectorat sota el control de França i Espanya. Aconseguí la seva independència l'any 1956. El 1976 s'annexiona el Sàhara Occidental (problema saharauí no resolt)

SITUACIÓ: El Marroc està situat al NW del continent africà, amb dues façanes marítimes, la de la Mediterrània al nord, i la de l'Atlàntic a l'oest., que limita a l'est amb Algèria i el sud amb el Sàhara Occidental (oest i sud amb Mauritània si s'accepta l'annexió del Sàhara Occidental)

GEOGRAFIA: És un país principalment muntanyós ja que les muntanyes algerianes de l'Atlas hi continuen amb diferents cadenes paral·leles (el Rif i el sistema de l'Atlas). Té un clima molt variat: mediterrani al nord, sec però suavitzat per la humitat a la costa atlàntica, i continental a l'Atlas, on les precipitacions de neu són abundants fins a l'immens espai desèrtic del Sàhara.

CAPITAL: RABAT

POBLACIÓ: berbers i àrabs. Compta amb uns 20 milions i mig d'habitants. El seu alt índex de natalitat repercuteix en una ja greu situació econòmica, malgrat que el Marroc sigui un país ric en recursos naturals. La major part de la població subsisteix en unes condicions de misèria.

LLENGUA: Al Marroc hi són presents quatre llengües: l'àrab , el berber, el francès i puntualment l'espanyol.

L' àrab en el Marroc presenta una diferència considerable entre la llengua escrita (l'àrab clàssic) idèntica per a tots els països i la llengua parlada en totes les seves variants : marroquí, algerià, sirià, libanès, egipci...etc. o àrab dialectal. La “dàrija” és la varietat dialectal del Marroc.

El berber és la llengua original del Magrib , anterior a totes les altres llengües que s'han utilitzat a la regió, i és parlat per amplis sectors de la societat marroquina, sobretot rural. El berber és principalment oral .

El francès és utilitzat a les escoles per les assignatures científiques, a l'administració i el sector empresarial. Quant a l'espanyol s'ha perdut a una gran part del Marroc.

COSTUMS: Els costums dels marroquins van molt lligats a la religió musulmana que és la majoritària en aquest país.

L'ISLAM: L'Islam és, després del judaisme i del cristianisme, la tercera gran religió monoteïsta revelada. Islam prové d'arrel àrab que significa “acceptació”, “submissió” a Déu (Al-lah en àrab). Sorgida al segle VII de l'era cristiana al desert aràbic, es constitueix no pas com una religió nova, sinó com la continuació o reactualització de les dues anteriors religions monoteïstes. Per als musulmans, l'islam tanca el cicle de la profecia transmesa per Déu als homes a través dels profetes com Noé, Abraham, Moisès, Jesús o Mahoma.

Mahoma és el profeta de l'Islam, l'enviat de Déu. Va viure a la Meca del 570 al 622 de l'era cristiana, i després, fins al 632, a Medina. La seva emigració (hègira) marca , l'inici del calendari musulmà, que és lunar.

El text sagrat és l' Alcorà (en àrab recitació), és la paraula de Déu que va descendir sobre Mahoma per mediació de l'arcàngel Gabriel Constituit per 114 sures o capítols, l' Alcorà és inimitable; inspira tota la vida religiosa i social dels musulmans.

Corrents de l'Islam : Després del Profeta, l'islam es va repartir en dos corrents principals: sunnita i xiïta. Els sunnites (90%) es refereixen a la sunna, la tradició del Profeta, dividits en nombroses tendències, els xiïtes coincideixen en una gran veneració a Ali i als descendents del Profeta a través de la seva filla Fàtima.

Les conviccions fonamentals de l'islam són: un sol Déu (en àrab Alà) que revela un mateix missatge - adaptat a les circumstàncies de la història – als seus profetes i enviats Abraham, Ismael, Isaac, Jacob, Moisès, Jesús... el darrer dels quals és Mahoma. Al pacte primordial que uneix el conjunt de la humanitat a Déu correspon la fi darrera, el judici de Déu que fa de la vida una prova. Del camí que condueix a Déu - la Veritat -, la revelació i la fe en són la llum i l'orientació.

El preceptes de conducta de la vida musulmana segueixen les prescripcions de l' Alcorà i l'exemple del Profeta. “ Déu ordena l'equitat, la benevolència, i l'ajuda als altres. Prohibeix la turpitud, l'acte reprensible i l'opressió (la injustícia)” (sura 16,90). I també: “ la fe és adorar Déu com si el veiessis, però si no el pots veure, ell certament et veu”. La mesura, l' honestedat i la generositat han de caracteritzar les relacions personals i socials del musulmà.

La llei fonamental que dóna forma a la societat àrab musulmana és el Corà, que presta molta atenció a les relacions individuals i familiars que han de regir en tots els membres de l'umma (comunitat extraterritorial que formen tots els musulmans). Així doncs, la religió, la família i la comunitat són els tres pilars bàsics de la cohesió social. L'islam és religió i llei a la vegada i regeix les relacions del creient en el pla moral, econòmic i polític, centrades en el Corà. Les prescripcions coràniques són al mateix temps d'ordre espiritual i material.

El Marroc, malgrat tota la influència islàmica, no s'han eliminat les tradicions preislàmiques, com són la influència que es dóna als esperits, al mal d'ull , a la importància dels somnis o anunciadors del que pot passar en el futur. Elaboren talismans, fets amb fragments de l'Alcorà que els serveix de protecció. Tanmateix, es pensa que per poder desviar el mal d'ull és eficaç l'ús continuat de la fórmula "la benedicció de Déu sigui amb tu" i portar sempre una representació de la mà de Fàtima (filla de Mahoma).

Al Marroc com a tot el món musulmà, tenen lloc els moviments islamistes, integristes, fundamentalistes o dels germans musulmans. El seu èxit entre un bon nombre de magrebís és una resposta al autoritarisme dels poders públics i un rebuig als partits nacionalistes.

Després de la independència, alguns caps d'Estat, amb fort poder personal, varen bloquejar la vida política. Un poderós aparell policial i una ferotge repressió, impedièn tot intent de protesta o reivindicació. En aquestes condicions, les mesquites es van convertir en l'únic espai de llibertat, el lloc públic en el qual és possible expressar-se lliurement. Les multituds i especialment els joves, es congreguen a les mesquites per escoltar els sermons i discursos que denuncien la relaxació dels costums, l'enriquiment massa ràpid d'uns quants i l'empobriment de la majoria. D'aquí sorgeixen organitzacions i partits.

El seu programa polític forma part de 'l Alcorà, i el seu contingut és la reunificació de la comunitat musulmana, la umma, com a l'època dels primer califes. A la nova societat no hi haurà " ni classes, ni discriminació social, ni prejudicis sexistes..." però a la pràctica, els fundamentalistes volen imposar a tots els mateixos vestits, suprimir les escoles mixtes, aplicar càstigs físics...etc., oblidant-se del respecte a la persona i les llibertats individuals.

La pregària (salat) és molt important en el món musulmà, forma part de la vida quotidiana. Durant el dia es prega sis vegades tot i seguint el moviment del sol:

AL-FAJR.....	a l'alba
ACH-CHOROUQ.....	quan surt el sol
AD-DOHRQ	al migdia
AL-ASR.....	a la tarda
AL-MAGHRIB.....	quan es pon el sol
AL-ICHAA.....	al vespre

Al Marroc, cada dia, des de tots els Minarets de les mesquites, s'avisava amb altaveus per l'oració. La major part dels marroquins pertanyen al corrent sunita de l'Islam; molts d'ells són d'origen berber, una ètnia discriminada pel règim alaudí. La manca de mesquites aquí a Catalunya fa que no es pugui acudir per fer les oracions, sobretot les dones, no hi ha lloc.

L'almoïna té el valor de purificació i de justícia social. Existeix una almoïna legal, el zakat) que representa el 2,5% de la fortuna.

Durant el mes de Ramadà (mes novè del calendari musulmà) els marroquins/nes fan dejuni des de l'alba fins el crepuscle, que consisteix a no prendre aliments, ni begudes, a no fumar, no perfumar-se i no tenir relacions sexuals. Al finalitzar el dia, la família es reuneix per menjar i beure.

Almenys una vegada a la vida, els marroquins i marroquines, intentaran de fer l'esforç d'anar de pelegrinatge a la Meca (hajj), el qual fa participar en la reunió dels musulmans en el lloc simbòlic de la Unicitat dels creients. Quan el familiar torna de la Meca, és un gran goig per a tota la família, es reuneixen i el viatger explica la seva experiència fent participar de la seva alegria a tota la seva comunitat.

Al Marroc hi ha el costum del culte al sants com a intermediaris amb la divinitat. El creient demana la seva protecció i li fa la promesa que si li és concedida, lliurarà una ofrena al santuari dels sant (costum paral·lela al catolicisme, recordem el Santuari de Sant Josep de la Muntanya ple d'exvots)

Alimentació: Quant l'alimentació tot és lícit, excepte el porc, l'alcohol i qualsevol altre tipus de droga. El consum de sang també està vedat. Tradicionalment, s'han d'escorxar els animals tot invocant en nom de Déu i mirant en direcció a la Meca.

Vestuari: El general es vesteixen amb "xilabes" i les dones es cobreixen el cap quan surten al carrer, costum que aquí només compleixen les dones, doncs els homes es vesteixen a manera occidental.

Calendari: Al Marroc s'ha adaptat amb el calendari solar gregorià (malgrat que en assumptes religiosos s'utilitza un calendari lunar, heretat de la tradició preislàmica), es comença a comptar el 15 o 16 de juliol del 622 de l'era cristiana, any de l'Hègira (emigració) tot commemorant l'exili de Mahoma i els seus seguidors de la Meca a la ciutat de Medina.

Les festes: Divendres és el dia de la pregària amb el predicador a la mesquita. Els marroquins aquí acudeixen a les mesquites, però com que n'hi ha molt poques sovint no hi poden acudir, sobretot les dones, per manca d'espais.

En motiu de qualsevol celebració, per petita que sigui, les dones emeten estridents sons que aconseguen des de l'interior de la gola amb una enèrgica i ràpida vibració de la llengua.

Festa del sacrifici: Aid al-Adha: (6 de març) , l' últim dia de la pelegrinació, és per al musulmans l'ocasió de sacrificar, normalment un anyell, en memòria del sacrifici d' Abraham.

Primer dia del primer mes del calendari islàmic Àwwa muhàrram : Any nou (6 d'abril)

Ramadà: 28 de novembre inici del període més important de l'any musulmà. Durant el Ramadà els musulmans no mengen ni tenen relacions sexuals durant el dia. A partir de les 6 de la tarda fan les primeres menges, (sopa, dàtils, dolços) A les 10 fan un àpat abundant i a les 4 de la matinada tornen a menjar, en realitat fan el mateix nombre d'àpats que quan mengen de dia.

El Ramadà finalitza amb una festa de ruptura del dejuni (Aid al-Fitr: 28 de desembre), és una invitació a compartir l'alegria. Es una festa molt celebrada, encara que no siguin practicants. Aquest dia es menja en grans quantitats, es distribueix el que sobre pels pobres i es dona almoïna a la mesquita. S'acostuma a visitar la família i els amics, i a intentar reconciliar-se amb els enemics.

Els marroquins/nes a casa nostra, aprofiten les seves festes per retrobar-se amb els familiars establerts en altres localitats o els que són al Marroc.

L'educació religiosa dels marroquins i marroquines, consisteix en recordar al musulmà que ho és. No calen, per tant rituals d'iniciació a la religió , i de fet, els ritus de pas tenen un significat més sexual que religiós. La vida del musulmà es desenvolupa de forma circular creant una espiral en la qual cada anella (cicle) comença amb un naixement i acaba amb una mort.

Els rituals de pas són:

Purificació: al hammam o banys turcs, cerimònia de la henna (fulles seques en pols de diverses plantes, utilitzades des de molt antic per a tenyir els cabells, les celles , les ungles i per fer decoracions a la pell, sobretot a les mans de les noies) que protegeix contra els esperits dolents. És costum de fer decoracions a les mans i els peus de les núvies amb henna. També la henna és present en les gran celebracions on les dones es decoren les mans.

Processó: molt sorollosa per tal que tota la comunitat sàpiga per tal que la transformació que està a punt de sofrir un dels seus membres. Aquesta segona etapa es correspon amb l'experiència de la mort: l'individu deixa la seva antiga condició, però encara no ha adquirit la nova. Aquesta situació el fa vulnerable. És un moment perillós però alhora beneficiós: el qui està passant aquesta transformació té una aurèola de "baraka" (sort, benedicció).

Les etapes de la vida dels marroquins i marroquines corresponen a les etapes que prescriu la religió musulmana:

Naixement: Quan neix una criatura un parent ancià i honorable recita a l'oïda del nadó la "shahada" o professió de fe islàmica, per endinsar-lo en el si de l'Islam. Tan la mare com el nadó no surten de casa duran quaranta dies, passats aquests, es considera que el nadó torna a néixer socialment, és a dir, és acollit a la societat i la mare pot sortir de nou de casa seva,(recordem la similitud dels costums a casa nostra que perduraven fa uns 50 anys , les mares i els seus nadons tampoc sortien de casa fins el dia del bateig el fill, i la mare fins que el nadó estigués batejat). El naixement del primer fill/a dóna a la parella acabada de casar l'estatus d'adults, ja que com a home i dona han provat, respectivament, la seva virilitat i la seva fertilitat. A la vegada, convertint-se en pares trenquen definitivament el "cordó umbilical" que encara els unia als seus pares. La dona reconeguda com a fèrtil, és més respectada pel marit i per la sogra, sobretot si es tracta d'un fill. El pare reconeix oficialment el seu fill set dies després de néixer i li dóna el seu segon nom.

Circumcisió: És una pràctica molt popular que mostra el caràcter profundament patriarcal de la societat marroquina. Té lloc entre els 2 i els 7 anys, exalta la virilitat y la superioritat del mascle, a partir d'aquest moment la mare és separada del fill que passa a dependre directament del pare, el qual ha d'assumir el rol d'educador. La circumcisió és un costum que no figura a l'Alcorà sinó a la tradició o "sunna", que la recomana com molt d'altres prescripcions higièniques. Per als musulmans la circumcisió és una purificació moral , i per tant, es considera una obligació, un símbol de pertinença a la comunitat.

Matrimoni: Cap aconteixement és més celebrat al Marroc que els casaments, considerats com una prescripció religiosa imperativa i una obligació social ineludible. Els matrimonis el decideixen les famílies , encara al Marroc i també aquí a Catalunya, on els nuvis es coneixen el mateix dia del casament, malgrat que cada vegada més a les ciutats i aquí a Catalunya decideixen els nuvis però sempre amb el consentiment de la família.

Amb el matrimoni els pares poden demostrar a la societat la qualitat de l'educació que han escollit per als seus fills. La virginitat de la núvia la nit del casament demostra públicament que els pares han sabut protegir la seva filla (en cas de que la núvia no sigui verge hi ha un gran altercat i és tornada a la seva família). A partir d'aquest moment poden baixar la guàrdia, ja que la noia passa a estar sota la protecció del seu marit. És un moment d'alleujament i d'angoixa alhora. Alleujament perquè la cerimònia els allibera de l'obsessió per la virginitat i angoixa perquè la filla els deixa per instal·lar-se a casa dels sogres.

Quan el que es casa és el fill, la mare veu com el seu fill torna cap a ella, ja que s'instal·la amb la seva dona a la casa dels pares. Aquell fill que l'havia abandonada simbòlicament amb la circumcisió, li tornarà a demanar consells i li encarregarà que assessori la seva jove.

Existeix, encara que cada vegada menys, la poligàmia i molt estès el costum de casar-se amb persones del mateix clan. Una dona casada que no aconsegueixi tenir un fill,

corre el risc de ser repudiada pel seu marit, ja que d'aquesta situació se'n culpa només a la dona i s'interpreta com una autèntica maledicció. Els marroquins aquí a Catalunya decideixen ells mateixos amb qui es casen però necessiten l'aprovació dels pares.

Mort: El ritual funerari és d'una gran senzillesa doncs promulga la igualtat de tots els homes. " De Déu provenim i a Déu retornem", diu l'Alcorà, tot recordant als homes de fe, l'efímer de la vida i el seu darrer destí.

Però la cultura popular participa també amb altres elements aliens a l'Islam, com són les lamentacions femenines, les ofrenes i la construcció de tombes sumptuoses. Els funerals adquireixen un significat de renaixement en el més enllà. Es componen de tres etapes: el primer després de la mort es dedica a la neteja del difunt que, amb el cos orientat envers la Meca, és rentat, purificat i vestit. Durant aquest període, l'oració es converteix en mecanisme per evitar la intrusió dels mals esperits a la casa dels difunts.

El dia de l'enterrament són els homes els qui ocupen un lloc principal en la processó i en les cerimònies, quedant en segon terme les dones, que per contra havien adquirit el principal protagonisme en les cerimònies de naixement. Com que el difunt ha de ser enterrat obligatòriament sota terra, fora del país musulmans, la quasi absència de cementiris apropiats obliga en molts casos a la repatriació del cos.

Els marroquins, no han desplaçat aquí la seva religió sinó que tracten de viure-la en un context completament nou. En el decurs dels últims anys s'assisteix al canvi d'una immigració de treball a una immigració d'instal·lació. La immigració econòmica masculina cedeix el pas a la immigració familiar amb tot el que això comporta.

Actualment hi ha un nombre considerable de joves que són fills de la immigració. N'hi ja molts que han nascut aquí, d'altres han vingut amb una edat molt curta i engrosseixen la segona generació, anomenada també generació zero, amb una formació a cavall entre dues cultures, confrontades a dues realitats oposades, conflictives i sovint negatives. La identitat que els seus pares els proposen està despenjada amb relació a la vida del país on viuen.

L'Islam dels joves de la segona generació encara no s'ha definit. En general, no rebutgen la seva cultura ni la seva religió, però l'adapten a la seva nova situació. L'accent es posa en les pràctiques exteriors: el ramadà i altres festes. El matrimoni continua sent un assumpte dels pares, encara que els agradaria tenir més flexibilitat. En un primer moment giren el cap a occident, però més tard tornen cap el seu origen.

Una gran part dels marroquins veuen la religió des de seu doble vessant; d'una banda, igual que molts catòlics, com una tradició lligada als ritus de pas, però també com una norma de conducta, especialment per no caure en vicis i per obrar en rectitud. En aquest sentit, la religió ve és un valor ascètic, i d'aquí la disjuntiva, sobretot per als joves mascles, que se senten molts atrets pels costums de la joventut autòctona: discoteques,

beure, fumar, sortir amb noies; aspectes que, d'altra banda, els ajuden a una major integració en la societat receptora, fins al punt que s'arriben a crear parelles mixtes.

En tota relació interètnica hi ha convergències i divergències i això ens fa considerar que els elements culturals es traslladen i es desplacen de generació en generació.

FAMÍLIA: El concepte de família en el seu significat tradicional, recobreix una entitat social més ampla que en la societat occidental. La unitat es basa en la família extensa, viuen, produeixen i consumeixen en conjunt; és governada per una jerarquia estricta en la qual cada qual té un paper, segons l'edat i el sexe. En aquesta estructura la dona actua en segon pla, al igual que altres religions monoteistes, sobretot en el principi de la seva vida matrimonial, més tard, quan té fills, la seva condició evoluciona i es constitueix com a mestressa de casa seva. Al Magrib, l' Islam ha legitimat i reforçat amb lleis divines el sistema patriarcal que ja existien anteriorment a la zona mediterrània així com costums preislàmics.

Una de les característiques de la família magribina és la jerarquització. El cap de la família té una autoritat que no es discuteix i que es manifesta en el respecte del fills cap al pare. Al mateix temps els fills dominen sobre les filles. En absència dels pares, el fill gran aconsegueix el deure de vigilar i protegir la seva germana. La segona autoritat és la mare. La maternitat li permet ocupar un lloc privilegiat dins la família i la seva importància dependrà del nombre de fills. Tant és així que, si bé la dona en la seva joventut acostuma a ser víctima de l'estructura patriarcal, quan es converteix en mare pot assolir un paper tant dominant que l'autèntic poder dins la casa acostuma a estar a les seves mans.

Existeix una realitat sociològica i familiar recent correlativa a l'evolució òbvia i evident. La família marroquina està en una fase de transició, hi ha famílies que viuen tradicionalment, observant amb molt de rigor els ritus i costums, i d'altres famílies que s'obren a maneres de viure i pensaments diferents.

Shador : La dona se l'associa amb l'interior, allò que és privat, per tant ha de ser protegida de les mirades indiscretes de la via pública, per tot allò que evoca i provoca. L'ortodòxia musulmana només tolera la presència de la dona al carrer si va coberta amb un vel, que fa la funció d'un mur.

Home – dona: El lloc de la dona és l'espai privat de la casa o les terrasses i els banys públics especials per les dones (hamman).

Els homes viuen al carrer, als llocs públics; evita passar massa temps en un lloc femení, encara que sigui a casa seva, reservada a la dona i els fills, això ho fan des de la pubertat, prefereixen ser al carrer, com a fórmula per integrar-se al món masculí.

Caràcter: Els marroquins/es tenen un caràcter càlid i extravertit en general.

Treure's les sabates: Els marroquins tenen el costum de treure's les sabates per marca la diferència d'un espai sagrat on tindrà lloc l'oració, fins i tot a l' entrar a casa, sobretot abans de trepitjar una catifa , ja que aquesta pot esdevenir lloc d'oració.

Els aliments : No es poden tocar amb la ma esquerra considerada com impura per ser la que s'usa en les ablucions.

Relacionar-se: Una sèrie de comportaments, de paraules i expressions es fan servir per relacionar-se. És un protocol tradicional per situacions determinades com poden ser rebre amics o parents a casa,, preguntar per tots els de la família del convidat, felicitar si algú ha estat de la Meca, donar el condol etc., Malgrat tot els marroquins aquí aquest costum sembla ser que es va perdent.

MÚSICA: Al Marroc i a tot el Magrib, la música forma part de la vida quotidiana; està present en els casaments, en les circumcisions, en les festes religioses, etc., i de la mateixa manera que molts aspectes de la vida magrebí, la música està profundament marcada per la civilització musulmana. La música clàssica s'assembla a la que s'interpreta a Bagdad, Teheran o a Istanbul . Al Magrib la música s'ha enriquit amb les aportacions de les famílies andaluses (musulmanes i jueves) expulsades d'Espanya. En el cas del Marroc amb famílies provinents de València i Granada concretament. La música popular deriva de la música clàssica que ha anat evolucionant en el pas del temps.. A les zones muntanyoses s'hi afegeix la música beduïna i la dels karkabú, música molt sincopada amb grosses castanyoles metàl·liques.

Actualment la música ocupa un lloc essencial en la vida del Magrib, Argèlia i el Marroc estan a la capdavantera dels països que saben cantar i ballar. Aquestes músiques estan molt marcades pel vocalisme melòdic àrab, malgrat que conserven les seves pròpies arrels berebers i també estan obertes a les influències europees.

A Argèlia, des de fa poc més d'una dècada, predomina el raï, un del gèneres magrebins més coneguts a Europa. Va sorgir a l'oest del país, de la ma d'una dona Cheikha Rimitti, i les seves arrels es troben en la música beduïna. Raï significa punt de vista, opinió, que és el que se sol trobar en els textos de les cançons. Es parla d'amor i de dolor, de sexe, d'alcohol i de drogues, de marginació social i d'emigració, de somnis frustrats, de tristesa, però també d'esperança en un món millor. Els integristes consideren que aquesta música és "impròpia" i contrària als preceptes de l'Islam.

En el Marroc hi ha un eixam de gèneres musicals. Estranya és la regió que no té les seves pròpies maneres de fer música. El raï, a l'igual que Argèlia, és de les més apreciades i escoltades per la joventut, sobretot a les grans ciutats. Però n'hi ha d'altres que poden ser d'origen egipci, libanès o de qualsevol altre país àrab.

La música berber, que correspon als orígens històrics del Marroc, es localitza fonamentalment a la zona del nord del país, en el Rif (Tanger, Tetuan, Nador, Al

Hoceima...) o en la costanera vall del Sousse (Tarudanm Agadir..), però també en el centre en les províncies muntanyoses de l'Atlas. Rítmica i alegre en molts casos, triste i melòdica en altres, difereix bastant de l'àrab i andalusa .

El gènere més popular és, sens dubte, la música chaabi, que es pot escoltar en els casaments, els batejos, en els cafès, els mercats i les medines. És una música que ha sabut recollir les tradicions populars marroquines i se situa molt propera de les preocupacions dels sectors socials més humils. Fins a principis dels 70 els músics utilitzaven instruments com el guembri, o la darbuka, actualment molts han introduït la bateria i els sintetitzadors.

Música andalusí: La música andalusí és un gènere molt preuat al Marroc, sobre tot en el nord , marcat per la influència cultural espanyola en general i andalusa en particular. També a la zona d'Oran, a Argèlia, alguns llocs de Tunísia i Líbia hi ha afecció per aquest tipus de música.

Origen: En el sud de la Península Ibèrica, entre els segles X i el XV, musulmans, jueus i cristians varen conviure en un ambient d'intercanvi cultural. Era l'època de AL-ANDALUS, de mestissatge actiu, llavors va sorgir i es va desenvolupar la música àrabo-andalusa i el seu gènere més clàssic, la "nouba", una suite cantada i instrumentada, fruit de l'intercanvi i mescla de sons àrabs, jueus sefardites i andalusos, música . Aquesta música va emigrar al nord d'Àfrica i es va difondre a través de les ciutats i també a països de l'Orient (Síria, Líban, però actualment ja no hi té res a veure) Es va instal·lar al Magrib , sobre tot en el nord del Marroc, on encara segueix viu, si bé ha evolucionat amb el segles i ha rebut influències d'altres estils, com el chaabi, el hawsi o el malhoum.

La música andalusí es considera música culta, més urbana que rural. Es pot considerar tan com sagrada com profana, tot dependrà del text. Hi ha diferents estils:

Àla :(instrumental) es practica a ciutats com Fez

Garnatí (de la paraula Granada) que es practica a les ciutats frontereres amb Argèlia i a Oràn i al Marroc (amb petites diferències d'interpretació)

Sanà: significa obra artesanal, ofici treball manual, es practica a Argel.

Maluf. Significa quelcom habitual, es practica a Tunísia, també a Argèlia però no és ben bé el mateix.

Aquesta música que va néixer a AL-ANDALUS és de tradició oral , no hi ha notació musical, els mestres la transmeten als seus deixebles . L'aprenentatge pròpiament musical s'introdueix tradicionalment per una iniciació espiritual que pot ser considerada com una condició per accedir a l'essència peculiar d'aquesta música. L'ensenyament tradicional comença amb textos de lloança al Profeta, textos poètics que pertanyen a la Nuba Ramal Maya, primera forma poètico-musical en el repertori marroquí. Es tracta doncs, d'una sacralització d'aquest repertori poètico-musical conegut i considerat habitualment en les societats magrebines una via o un mitjà per el desenvolupament de l'aprenent. I està clar

que la familiarització òptima i profunda de la música marroquí d'origen andalusí ha d'iniciar-se per una familiarització amb l'ambient espiritual, en el qual es desenvolupa l'aprenentatge musical tradicional del Marroc.

Aquesta música és de difícil estudi, doncs no es troba material per estudiar o molt poc. Al principi servia per divertir als califes, més tard la varen utilitzar confraries religioses, cerimònies, casaments, circumcisions etc.

És una música monòdica, no polifònica, si però, que es poden sentir línies (heterofonia) Hi ha algunes transcripcions però no es tenen gaire en compte, molts pocs músics les utilitzen.

Tonalitat i afinació: No hi ha precisió acústica a les "cromes" en la distància dels tons, el músic té la llibertat d'anar ornamentant, creant un ambient, la tònica és l'ambient.

CUINA: La qualitat de la cuina magrebí és, sens dubte un atractiu pel turisme. Segueix les prescripcions coràniques de la no utilització de la carn de porc i d'alcohol, per tant el pollastre es prepara de mil maneres diferents, a l'igual que el peix, i el be fet al foc de llenya, és un plat que deixa un record excel·lent. Però el plat magrebí per excel·lència és el cuscús, de fet en els demés països àrabo-musulmans no es consumeix. Hi ha moltes maneres de cuinar el cuscús, segons les regions o les capes socials. Quant als dolços als magrebins/es els agraden molt; fan pastissos de mel, de pasta d'ametlla, de dàtils, de figues que prenen acompanyats de te amb menta i cafè aromatitzat amb aigua d'atzar

FONTS D'INFORMACIÓ:

- Entrevista a la família Driovech.
- FETHI SALAH. AUDICIÓN Y FAMILIARIZACIÓN CON LA MÚSICA EN EL CONTEXTO INTERCULTURAL. Ponència a les IV Jornades de música del món. Setembre 2002.
- SHAFIQUE KESHAVJEE : EL REI, EL SAVI I EL BUFÓ El gran torneig de les
 - religions. Edicions Destino.
- MATERIALS PEDAGÒGICS : la cultura filipina, magribina i pakistanesa. Ajuntament de Barcelona.
- Magrebins a l'escola (dossier) Campus Universitari de la Mediterrània. El Masnou 2001.
- SAMIR, M.A. Ollé. Editorial Onda, col·lecció " La Mirilla ".
- MOKTAR NOKTEFI: MARRUECOS, ARGELIA, TÚNEZ, los países del Magreb. Editorial Edelvives.
- ROSA CAÑADELL: LA INTERCULTURALITAT. Quaderns d'educació ètica. Eumo Editorial.
- ENCICLOPÈDIA CATALANA.
- EL EMPUJE DEL ISLAM. ÀFRICA INTERNACIONAL. Editorial iepala.

PÀGINES WEB

www.eurosur.org/quia_del_mundo/paises/marruecos/

www.kuska.com/Africa/Paises/marruecos.htm

www.urg.es/mazimane/marruecos.htm/

www.marruecosdigital.com/

www.guiadelmundo.com/paises/morocco/historia.población.htm/

SENEGAL I GÀMBIA

INTRODUCCIÓ

Àfrica és un continent amb moltes dificultats, a la vegada que és un continent productiu, jove i viu, que ha donat en els darrers 50 anys un important salt històric, des d'una cultura en total contacte i convivència amb la naturalesa a la societat de la tecnologia i el mercat lliure.

Àfrica no és lliure, perquè el colonialisme va fer d'Àfrica un continent per servir les necessitats d'Europa. Avui encara és plena de plantacions destinades al mercat mundial, mentre que una part de la seva població sobreviu amb greus mancances en la seva alimentació. Els interessos de les potències occidentals continuen centrats en el benefici immediat amb l'extracció i explotació dels immensos recursos naturals que té, interessos als quals donen suport en gran mesura la corrupció d'algunes estructures dels estats africans.

Les guerres i els conflictes interns, intensificats per la creació de fronteres i estats que van barrejar artificialment tribus i ètnies, alimentats des d'interessos occidentals, continuen actualment aprofitant-se d'Àfrica i sobretot de la seva població civil.

Però Àfrica experimenta grans canvis. La gent s'organitza cada vegada més. Neixen nous grups de dones, moviments juvenils, unions camperoles, sindicats, grups pels drets humans....., també els partits polítics es van consolidant. La vella herència política va perdent força al continent africà. També els interessos internacionals comencen a valorar les potencialitats futures del mercat africà i la capacitat de creixement econòmic actual.

Malgrat tot aquests canvis, i per motius ben diversos, existeix un gran nombre d'immigració. A Catalunya concretament varen començar a venir cap al finals dels anys 60, d'aquests en resten pocs ja que s'encaminaren cap a altres països europeus i d'altres tornaren cap al seu país. Però continuen venint-ne per les possibilitats de guanyar-se la vida. Cal dir però, que en l'època de tràfic d'esclaus ja n'hi havia hagut de gambians i senegalesos a Catalunya.

Primer solen venir els homes sols i, un cop establerts, criden les mullers i els fills. Per això hi ha una segona generació nascuda al país d'origen i de nascuts a Catalunya. Solen parlar en castellà amb la qual cosa perden la llengua d'origen i a la vegada es produeix un distanciament entre pares i fills/es produït per la manca de comunicació, sobretot en l'adolescència, ja que en aquesta època, els adolescents que entren en el món dels sentiments no tenen una llengua vehicular per comunicar tot el que senten doncs els pares no dominen tant el castellà o el català en alguns casos, ni els fills la llengua d'origen.

Els gambians s'han instal·lat sobretot al Maresme, la majoria treballen en l'agricultura, però a l'anar-se integrant, s'obren possibilitats de treballar en alguna fàbrica;

alguns fins i tot han muntat petites indústries, d'altres compren màquines per a treballar a casa. N'hi ha amb estudis de grau mitjà, però a majoria són analfabets doncs a Gàmbia l'escolarització no ha arribat a les zones rurals, d'on provenen la majoria.

L'immigrant negre és , generalment, poc conflictiu, però els seus costums, sovint xoquem amb la manera de viure dels catalans , fins a arribar a provocar enfrontaments amb l'entorn social on està. Les relacions entre els negres africans a Catalunya són gairebé inexistents; sols n'hi ha a l'interior del grup o col·lectiu al qual pertanyen, segons el país de procedència i el lloc on resideixen, és a dir, mantenen pocs contactes entre ells.

Quan han d'emigrar primer se'n van els homes, després criden les mullers i els fills petits. Molt sovint retornen els fills al seu país quan són més grandets (per ajudar a la família que han deixat allà) i això de vegades ocasiona drames familiars (disgust de la mare i germans)

SENEGAL I GÀMBIA: Senegal i Gàmbia són països veïns que sempre han mantingut estrets vincles. Les fronteres són imposades i no es corresponen amb la identitat dels pobles. Constitueixen una regió geogràfica natural dins la franja sudoccidental dels països del Sahel, situats a la costa de l'Àfrica occidental.

L'any 1982 es va formar la Confederació de Senegàmbia (dissolta el 1989).

SITUACIÓ: Costa d'Àfrica occidental, limita al nord amb Mauritània al llarg del riu Senegal, a l'est amb Mali, al sud amb Guinea Bassau i Guinea Conakry i a l'oest amb l'oceà Atlàntic.

GÀMBIA: Gàmbia és un dels països més petits de l'Àfrica i es troba enclavat en el territori senegalés, dividint-lo en dos parts, de fet és només una llenca de terra dins del Senegal, que segueix el curs navegable del riu Gàmbia .

És ex-colònia britànica des del 1965, Actualment és una república independent. El seu sistema polític pren com a model el bipartidisme britànic, però a la pràctica es mantenen les estructures del poder tradicional.

Recursos: El govern fomenta l'explotació d'un únic producte: el cacauet, orientada cap a l'explotació. S'hi troba una agricultura de subsistència potenciada darrerament per plans de cooperació internacional, en un intent de diversificar els cultius de panís, arròs i cítrics. La major part dels ingressos estatals provenen de les taxes duaneres, que representen un 65% del total. El tràfic duaner és molt superior a les necessitats reals del país. La situació geogràfica de Gàmbia, que pràcticament divideix en dos el Senegal, és

rendibilitzada per l' Estat gambià, que grava la circulació de mercaderies d'una part a l'altra de Senegal.

El turisme s'ha incrementat darrerament, incrementat per una campanya publicitària engegada pel govern per atreure visitants, majoritàriament del nord d' Europa.

És un país afectat per la sequera i la desertització que avança notablement a partir dels anys 70 del segle passat. La manca de pluges afecta especialment la dessalinització natural del riu Gàmbia i això fa que cada vegada les seves aigües puguin ser menys aprofitades per a l'agricultura i el consum humà, empobrint progressivament la regió. Aquesta és la principal causa de la immigració.

Grups ètnics: mandinga (majoritària 50%), fula, wòlof, diola, sarakulé (també serahuli i altres transcripcions), mandjako (i altres)és molt superior a les necessitats reals

Llengües: malinke (mandinga), wòlof, serakulé, fula i altres. Llengua del país oficial: anglès.

Religió: 85% musulmans , 3% cristians, 11% religions tradicionals africanes, 1% d'altres).

SENEGAL: És ex-colònia francesa del 1960.

Grups ètnics: wòlof, serer (pescadors), fulani, tuculer, idiola i altres.

Llengües: wòlof, serer, sose (i altres). L allengua oficial és el francès.

Religió: 85% musulmans , 3% cristians, 11% religions tradicionals africanes, 1% d'altres.

S'ha d'evitar la identificació dels conceptes d'ètnia i de tribu. Ètnia designa” un grup humà que comparteix una cultura, els membres del qual se senten units per una consciència d'identitat comuna establerta històricament”. Per tant, encara que aquestes societats coexisteixin generalment dins una superestructura sòcio-política comuna (imposada pel colonialisme), tenen una identitat que els fa sentir diferents, amb unes formes lingüístiques diferents, uns costums diferents, etc.(Àngel Aguirre: Los 60 conceptos clave de la antropología cultural)

No deixa de sorprendre el fet que el país d'origen dels immigrants establerts al Maresme sigui el mateix: Gàmbia . El perquè d'aquesta “convergència”, ens l'explica el mateix coordinador i la pertinença a una o altra ètnia. de l' Associació Africana de Premià de Mar : “*El recorregut i el posterior assentament dels immigrants és determinat pels vincles de parentiu i la pertinença a una o altra ètnia*”.

Els senegambians a l'època actual, han arribat a Catalunya a partir dels anys 70. Aconsegueixen treballs al camp que estan més ben pagats que al seu país, de manobres i venda ambulants de productes del seu país. Quan arriben no tenen massa interès per integrar-se, vénen amb la idea d'estalviar i retornar. Entre ells fan molta pinya i s'ajuden: s'auxilien en cas de malaltia, recullen diners per ajudar a qui passa una dificultat, repatrien els morts, es reuneixen per celebrar els naixements, les festes més importants i sempre que poden.

Molt són analfabets i no parlen la llengua oficial del seu país. Però la majoria són plurilingües. N'hi ha que a més de la seva llengua materna parlen el mandinga, àrab i francès o anglès (encara que els darrers amb un nivell molt elemental).

Les llengües pròpies del seu país d'origen són àgrafes. Això s'haurà de tenir present a l'hora d'escolaritzar-ne els fills/es, que en general acaben perdent la llengua dels pares. Si han vingut de petits, l'entenen, però responen als pares en castellà (o català depenent del poble o barri, i de l'escola). Les mares mandingues tenen molt el costum de parlar en castellà amb els fills (quan elles han aconseguit aprendre'l) amb la qual cosa, les segones generacions, perden la llengua d'origen. Les altres ètnies la conserven més.

COSTUMS:

Dins de les societats africanes existeixen sistemes de valors i codis de comportaments tradicionals que s'han mantingut malgrat les pressions polítiques, econòmiques, religioses i colonials, són les seves arrels més profundes, és una cultura ancestral que conforma el seu caràcter a partir de la seva pròpia visió del món i de la vida i que configura el seu sistema de creences, podent-se resumir en una paraula: tradició.

Les estructures socials estan basades en la vida comunitària. Després de la pertinença a la família, és l'arrelament a l'aldea el que dóna un sentiment de fortalesa i protecció. L'organització social dels diferents grups ètnics que habiten la regió de Senegàmbia es regeix per un ordre jeràrquic ben definit en l'edat, sexe i classe.

Els senegambians i els africans en general, tenen una concepció bidimensional del temps que es manifesta en el present i el passat. És a dir, el concepte lineal del temps, propi del pensament occidental, amb un passat indefinit, un present i un futur sense fi, és pràcticament estrany al pensament africà. Tot allò que no s'ha esdevingut o que no és probable que s'esdevingui cau dins de la categoria del no-temps, mentre allò que de segur s'acomplirà o que correspon al ritme dels fenòmens naturals escau dins la categoria del

temps potencial. Així, quan un africà es refereix al temps, ho fa amb un propòsit determinat, sempre en relació a esdeveniments i no pas des d'un plantejament teòric.

La sortida del sol, per exemple, és un punt de referència, tant és a l'hora que sorti el sol, quan dues persones queden en trobar-se, sempre serà en el moment que el sol surti. Aquesta visió del temps, explicaria el comportament dels negres africans a la nostra societat i les seves dificultats d'adaptació a un món on és tot calculat matemàticament tan si s'ha esdevingut o no. Un clar exemple seria la manca de puntualitat a les escoles, per desesperació dels mestres.

El senegalès aquí a Catalunya és conscient de la seva condició de foraster, d'estrany en una terra que no és la seva; manté poques relacions amb la gent d'aquí i tampoc es relaciona massa amb els altres col·lectius africans. En contrapartida, la solidaritat interna i el contacte entre ells és constant; s'ajuden molt a superar les dificultats.

RELIGIÓ: MUSULMANA: És practicada per 90% dels senegalesos i els líders de les confrades sufís, els famosos marabus, tenen una base popular molt important, constituint les estructures fonamentals de la ideologia de l'Islam senegalès. Aquesta situació s'explica amb la pròpia història de les societats senegaleses ja que, els sistemes polítics indígenes han sofert l'acció successiva del tracta esclavista, de la colonització i de la penetració de l'economia comercial. Totes aquestes transformacions han creat un vuit social i polític que les confrades han aconseguit omplir. La figura del marabu s'oposava, en la mentalitat dels senegalesos, a la del cap indígena reclutador d'esclaus, i després, sota la colonització, al col·lector d'impostos. L'ajut entre germans, deixebles d'un mateix marabu, o l'assistència paternal d'aquest, venien a compensar les dificultats creades per les noves formes de dominació.

A l'època colonial es va establir, mitjançant els marabus, un sistema d'Administració indirecte poc conforme amb el model francès però funcional. Els francesos deixaren governar als marabus a condició que els seus caps no intentessin qüestionar l'ordre colonial. En contrapartida els marabus es beneficiaven d'un recolzament colonial per desenvolupar les seves activitats religioses (mesquites, pelegrinatges) o econòmiques.

Els marabus, avui dia a Senegàmbia i aquí a Catalunya, són uns personatges que tenen un gran prestigi i respecte dins la comunitat. Freqüentment, no sempre, els imams (els que presideixen les oracions) són també marabus. A més a més d'atendre les funcions cerimonials religioses diàries, d'atendre els batejos i funerals, d'exercir de mestres en les escoles tradicionals coràniques i ser els líders religiosos, també practiquen guaricions i alguns són endevinaires

Els jujus en mandinga o krikri en wolof, són amulets màgics que protegeixen a la persona, basats en versos corànics , herbes, arrels, escorça i altres elements embolicats en trossos de cuir i cosits. Es confeccionen a comanda del client i segon a la finalitat que se li vulgui donar. Poden servir per donar bona sort, prevenir accidents, evitar embarassos, allunyar les bruixes, evitar la penetració de ganivets, la impotència, la esterilitat, mal d'ull, etc.

El juju és un element sincrètic (tendència a fondre diversos elements religiosos). Per una banda agafa elements de l'Alcorà i per l'altra inclou elements màgics provinents dels antics cultes tradicionals africans. Es col·loquen a diferents parts del cos en forma de collaret pel coll, la cintura o el braç, algunes dones ho porten als cabells . Aquestes bossetes de cuir poden tenir formes diferents .

Les criatures gambianes i senegaleses del Maresme en solen portar i cal que els i les mestres sàpiguen quelcom al respecte per poder-ho explicar als seus companys i companyes. Vindria a ser, com aquí portar un escapulari o una medalla.

LA VIDA: La vida és el bé més preuat, però és solament el trànsit vers una existència posterior a la qual s'accedeix després de la mort, quan el cos es descompon i l'esperit entra en un altre estat d'existència per reunir-se amb els avantpassats.

El cicle vital comprèn les etapes del naixement, infantesa, adolescència, edat adulta, maduresa i vellesa. Quan per qualsevol circumstància, una vida no acomplert tot el seu cicle, es creu que quelcom estrany ha succeït, generalment s'atribueix a forces malignes.

El sentit de la vida dels senegambians i dels negres africans en general, és amarat d'un cúmul de creences que la penetren totalment i que comporten la celebració de ritus i d'actes de culte que aniran lligats amb el propi sistema religiós a que pertany cada comunitat.

FESTES: Tenen festes molt assenyalades, gairebé totes de caràcter religiós, que celebren en comunitat , igual que els marroquins (veure apartat dedicat al Marroc).

MATRIMONI: El matrimoni, per als pobles africans, és el centre de l'existència. És el punt on es troben tots els membres d'una comunitat, els difunts, els vius i els no-nascuts. Una persona que no es casa significa que rebutja la societat i per això, serà rebutjat per aquesta.

S'entén ell matrimoni com una situació la finalitat de la qual és ordenar la producció, establir la paternitat i el concert d'aliances entre clans. No es tracta d'una relació personal entre individus, sinó d'una aliança institucional entre famílies, on les relacions de parentiu constitueixen el teixit social bàsic.

A les àrees urbanes comencen a donar-se casos de matrimonis formats a partir de les relacions personals entre la parella, però la majoria de la població és rural i per tant segueixen pactes entre famílies, moltes vegades de l'infància. Aquestes promeses matrimonials són segellades amb el pagament als pares de la noia d'una certa quantitat de diners i nous que són distribuïdes per tota la família. En aquest moment del compromís es negocia el preu de la núvia. Normalment hi intervé un intermediari en les negociacions econòmiques i que sol ser un amic de la família. El preu de la núvia no és ben bé per la compra de la noia en si, sinó com a garantia que otorga el marit i al seu grup, els drets sobre la reproducció de l'esposa, és a dir, el dret sobre els fills que aquesta esposa tingui i que passin a integrar el llinatge patern.

A la nit de noces, una dona lliure la núvia i controla que tot funcioni des d'una habitació contigua, és a dir, controla que es produeixi la penetració i que una tela blanca sigui tacada de sang en senyal de la virginitat de la noia.

La situació de divorci és freqüent, les dones ho tenen més difícil, han d'aconseguir l'aprovació paterna ja que és el pare que sol·licitarà el divorci al gendre i les raons han de ser de pes. En la majoria dels casos la dona no és autoritzada de abandonar la llar conjugal, a part de les dificultats de la dona musulmana s'hi afegeix la compensació econòmica que va rebre la seva família per lliurar-la al marit. Els fills si són petits i encara no estan romandran amb la mare fins que siguin circumdats i aleshores passaran a la família del pare. Els homes ho tenen més fàcil només ha de dir que la seva dona no ha complert amb les seves obligacions.

Aquests costums són presents entre els immigrants senegambians a casa nostra. Es continua pactant el matrimoni entre criatures, tal i com he pogut constatar en algunes entrevistes per la zona de Premià.

L'Alcorà permet a l'home tenir fins a quatre esposes, sempre que pugui oferir a cadascuna d'elles i els seus fills el mateix tracte i pensió. En cas de tenir varies esposes, la primera tenen alguns drets sobre les altres, encara que segons diferents ètnies, aquests drets estan supeditats a que les altres dones no sobrepassin el nombre de fills que ella ha engendrat. El que si que queda clar és que encara que el marit tingui a alguna de les seves dones com a preferida o favorita, cap pot ocupar el lloc de la primera.

Els segons i successius matrimonis poden ser una elecció personal de l'home i no compromisos familiars. Tanmateix les dones divorciades tenen més llibertat per acceptar o no un nou matrimoni; fins i tot les viudes, després d'esperar quatre mesos i deu dies tan com marca l'Alcorà. És costum que quan una dona queda viuda, durant una temporada s'ha de vestir amb els vestits posats a l'inrevés, costum que ha s'ha pogut comprovar a l'àrea del Maresme.

En les societats mandingues, fules i saraholes, els casaments entre cosins són freqüents. L'objectiu d'aquestes unions és perpetuar el parentiu, mantenir la proximitat dels fills i invertir en la pròpia família.

S'estan donant casos de matrimonis mixtos en el Maresme entre senegalesos i dones catalanes, però la gran majoria fan venir la seva companya i els fills els qui en tenen així que la seva situació laboral i econòmica ho pot permetre.

FAMÍLIA: La família és molt extensa i segueix la orientació del parentiu patrilinial. El parentiu és la xarxa de relacions interpersonals culturalment reconegudes mitjançant les quals els individus es relacionen entre si per vincles de filiació o de matrimoni. El clan és el grup de parentiu a l'interior del qual els seus membres postulen la seva filiació d'un avantpassat comú.

La família és formada per un cercle de persones més ampli i més extens que no l'occidental, a més de pares i fills, inclou avis, oncles, germans i germanes que tenen els seus propis fills. També s'inclou els parents difunts, les persones que encara viuen a la memòria dels vius i que creuen que continuen interessats en els afers de la família. Si els vius oblidessin els seus morts, els vindrien tota mena de desgràcies que no serien altra cosa que manifestacions d'ira i rancúnia d'aquells éssers relegats a l'oblit.

Uns altres components de la família són els no-nats que viuen en el ventre de la mare; són brots d'esperança, i cada família en prepara el naixement tot vetllant perquè res de mal no els esdevingui. La importància de la descendència és molt gran, per això els pares tenen ànsia de que els seus fills i filles trobin marit o muller a fi que no sobrevingui una disminució a la família.

Grups d'edat o kafos: Els kafos o grups d'edat proporcionen a l'individu, un estatus clarament definit i diferenciat, i dins d'aquest grup hi ha una igualtat interna en cada classe i una clara jerarquització de les classes. Entre els mandingues els kafos estan estructurats en kafos per a homes joves solters, per a homes adults, per a ancians, joves solteres, adultes casades en edat fèrtil i dones ancianes, a partir de la menopausa.

Cada kafo té una mena de dirigent (kafotió) Aquest és el responsable de convocar el grup per les seves reunions internes, coordinació d'activitats etc.

LES DONES: Les dones senegambianes tenen (almenys aparentment, més llibertat que les magrebines). Les nenes es relacionen bé a l'escola amb els nens. Les dones no deixen mai d'utilitzar els seus vestits típics, l'home és sempre el que decideix, l'ablació del clítoris és freqüent (normalment aprofiten les vacances quan viatgen al seu país, ja que aquí està prohibit i troben dificultats per fer-ho). Aquest és un fet força dramàtic i

desesperant pels mestres i les mestres ja que quan la nena explica amb il·lusió que anirà al seu país a conèixer l'àvia, en realitat el que l'espera és l'ablació.

L'ablació és un tema tabú, no se'n parla, ni les nenes, els diuen que els passarà coses dolentes si en parlen. Quan un/a mestre/a es trobi en aquesta situació que la seva alumna explica que viatjarà, el primer que ha de fer, és no perdre la calma, no fer gens d'èmfasi i discretament posar-ho en coneixement de l'assistència social, la qual es posa en contacte amb l'associació EQUIS, aquesta associació es posa en contacte amb la família i amb molt de tacte intenten convèncer-la, cosa que normalment aconseguix, posant èmfasi en les conseqüències d'aquesta pràctica com l'esterilitat, les hemorràgies, les infeccions que poden arribar a provocar la mort.

La circumcisió femenina és una "sunna", una tradició i per tant no és un mandat de l'Alcorà. La seva pràctica es perd en el temps, molt abans de que arribés l'Islam. Encara subsisteix la creença de que si el clítoris no és escindit, creixerà desmesuradament fins a arribar a les mateixes proporcions que el penis masculí i que la seva erecció impedirà la penetració de l'home.

Es diferencia tres tipus de circumcisió femenina:

- a) Cloridectomia: eliminació del prepuci del clítoris.
- b) Escissió: ablació del prepuci, del clítoris i dels llavis menors, total o parcial, deixant els llavis majors intactes.
- c) Infibulació: Escissió del prepuci, clítoris, la totalitat dels llavis majors i menors i la sutura d'ambdós costats de la vulva. Es deixa un petit orifici que permet la sortida de l'orina i la sang menstrual.

Segons sigui el tipus de circumcisió, en el futur, quan la noia es casa i quan ha de ser mare se l'ha de obrir perquè el marit la pugui penetrar (ho fan les mateixes dones que han circumcidat) o a partir del sisè mes d'embaràs perquè pugui parir en el seu moment. Aquí a Catalunya, sovint quan aquestes dones van a l'hospital a tenir les criatures s'ha d'optar per la cesària.

Les raons que addueixen les pròpies dones per a continuar amb aquesta mutilació habitual entre les dones senegambianes a excepció de les wolof són: la higiene, l'estètica, facilitar el part, promoure una cohesió social, prevenir la promiscuitat, augmentar les oportunitats matrimonials, preservar la virginitat, mantenir a les dones allunyades dels homes, potenciar la fertilitat, mantenir una bona salut, prevenir el naixement de nens morts, ja que creuen que al néixer, si el nen toca amb el seu cap el clítoris, pot morir o patir algun trastorn mental. En realitat no hi ha una explicació específica, en tot cas, quan se'ls pregunta directament es remeten a la tradició, a l'estètica (pot créixer massa) sanitàries (és més net) i de protecció (de la virginitat).

El ritual té les mateixes característiques que el ritual d'iniciació dels homes, però diferents els ensenyaments que reben, com com han de ser bones esposes, no barallar-se entre elles (en el cas de més d'una esposa), com tractar al marit i rentar-li els peus quan torna a casa. S'estableixen clarament relacions de gènere, de poder, d'autoritat i jerarquies entre els diferents grups de dones.

Durant el ritual són les pròpies dones que ofereixen les seves danses a les nens en senyal d'acceptació i benvinguda al grup, controlant amb orgull el seu compliment.

Quan una mare es nega a que la seva filla sigui circumcidada , és l'àvia paterna qui té més drets i qui portarà a la seva néta a que compleixi amb el ritus, sovint sense que la pròpia mare ho sàpiga. Les mares que s'hi neguen condemnen a les seves filles a ser víctimes de la marginació, l'exclusió i la humiliació.

Diuen que d'una dona no circumcidada (*solima*) no es pot veure aigua ni aliments que hagi manipulat, perquè és una persona impura, sobretot les altres dones, els homes si que ho accepten. Aquest és el pitjor insult que es pot fer a una persona i que les dones mandingues utilitzen per insultar a les wolof i djoles que no han estat circumcidades.

Aquestes pràctiques ancestrals, han estat prohibides per la majoria de governs africans, i a Gàmbia malgrat que també ho estan, no existeix una legislació al respecte. A Catalunya hi ha una legislació clara, estan penalitzades aquestes pràctiques, tant si es fan aquí com si porten la nena al seu país. Es treu la pàtria potestat als pares i la criatura es portada en un centre d'acollida, amb la qual cosa, la nena sofreix un doble trauma : l'amputació i la separació dels seus pares.

Segons les creences populars, la dona per guanyar-se el cel, ha de haver estat una bona esposa i estimar el seu marit. En cas de rebotar-lo es pensa que caurà una gran desgràcia sobre la família. Creuen que quan una dona mor, ningú anirà al seu funeral sinó ha estat casada el menys una vegada.

TREBALL: Segons l'Islam, els homes són els responsables de mantenir a la dona i als fills, però no prohibeix a aquestes a emprendre activitats lucratives. Així, moltes dones tenen les seves pròpies fonts d'ingressos, i sovint, les seves famílies en depenen, sobretot en el cas de les viudes i divorciades caps de família. Al Senegal, les dones casades, per contra, estan obligades a contribuir els ingressos familiars. Aquí a Catalunya són els homes que treballen i les dones, salvant excepcions, romanen a casa tenint cura dels fills i la llar.

FILLS: Quan neix un nen, sota l'atenció i assistència de les "parteres", la mare i el fill resten a una habitació durant set dies, donat que és considerat un moment delicat per la fragilitat del nadó i l'estat de la mare. Se'ls protegeix posant al capçal del llit branques de "gipampago" que tenen la funció de mantenir allunyats als dimonis, ja que l'olor que desprenen no agrada als mals esperits, els qual aprofiten situacions de risc per atacar.

Al setè dia de néixer es celebra la cerimònia del nomenament o bateig on s'afaita el cap del nadó i amb un floc de cabells li farà els "jujus" que el protegiran fins desmamar-lo. L'iman escup el nom del nadó a la seva orel·la i es sacrifica un animal en el seu honor.

Entre els mandingues i fulas, se sol posar uns noms ja establerts, de forma que la seva posició cronològica respecte als altres germans i membres del grup queda clarament definida.

El naixement de bessons produeix sentiments estranys i inquietants a la família. Per una banda són rebuts com una benedicció, per altra dificulten les tasques maternes de criar-lo i no és estrany que la mare demani ajut als veïns per criar-los.

Els nens des de que neixen fins que són desmamats, entre els divuit i vint-i-quatre mesos segons mana l'Alcorà, van agafats a l'espatlla de la mare durant tot el dia.^{1º}demogràfica dels grups.

En una primera fase, els nens són separats de la comunitat i circumcidats. La ruptura amb l'etapa anterior, la infància, està marcada pel tall del prepuci o escissió del clítoris, la sang i el dolor.

La segona fase, de marginació, depèn de la cicatrització de la ferida i del procés d'aprenentatge dels iniciats. En el cas dels nens sol durar dos o tres setmanes, en el cas de les nenes pot durar fins a vuit setmanes depenen del tipus d'escissió.

A la tercera fase d'agregació, es celebra una gran festa on es presenten públicament als iniciats com a nous membres i reconeguts com a nous integrants de la societat secreta de les dones o dels homes. Aquest sentiment de pertinença al que estaran sotmesos tota la vida, otorga uns senyals d'identitat pròpies, avalades per unes petjades físiques inesborrables.

MORT: Els Senegambians que viuen a Catalunya repatrien el cadàver cap al seu país. Les seves constants ànsies de retorn no arriben a assumir que puguin morir i ser enterrat lluny de la seva terra. Les aspiracions de tornar a la seva terra van més enllà del retrobament familiar i amics vius, sinó també amb els qui moriran després d'haver mort ell, enterrat a la mateixa i pròpia terra.

“Això tindria la seva explicació perquè els negres africans se senten particularment lligats a la terra, ja que aquesta els proveeix de tot allò que els cal per a viure i els vincula místicament amb els seus difunts. Caminen damunt les tombes dels seus avantpassats i temen que qualsevol cosa que els pugui deslligar d'aquests vincles amb els morts portarà desgràcies a la família i a la comunitat. Desplaçar un africà de les seves terres per força és causar-li una injustícia molt greu que ningú que no sigui africà no pot arribar a imaginar. Fins i tot quan deixen voluntàriament el lloc per anar-se'n a viure a un altre lloc, s'esdevé un esquinçament violent i irreparable, i sovint crea problemes psicològics als qual la vida urbana no sap com correspondre- (John Mbiti: Entre Dios y el tiempo: religiones tradicionales africanas) “

EL TE: A l'igual que passa amb els veïns països àrabs, el té al Senegal, no és solament una beguda sinó tot un ritual. Tant allí com aquí , a les cases o en els llocs on es reuneixen, es prepara un te “per matar el temps”. Al Senegal dins de les cases, els homes, els joves, les dones....., tan punt es reuneixen ho fan al voltant d'un te, quan hi ha una festa, hi ha te, quan hi ha un convidat a casa, després d'un menjar per perllongar la sobretaula està el te, a l'arribada d'una visita, per les nits per amenitzar les vetllades.... després de la feina s'escolta música, es fa petar la xerrada, es juga a les cartes i es pren el te. Qualsevol excusa és vàlida per a prendre un te. El te preparat a la forma senegalesa resulta més fort y generalment menys dolç que el que preparen els marroquins o les marroquines. Se serveix en petits gotets, semblants als que utilitzem per als tallats, i són tres les rondes que es pren de cada tetera, totes elles amb poca quantitat de te.

FONTS D'INFORMACIÓ:

- GRAM DE TEIÀ.
- CONFERÈNCIA DE FÀTIMA SECKA SOBRE LES DONES DE SENEGÀMBIA.
- ENTREVISTA HAJASANDE I AICHA (mandingues)
- ADRIANA KAPLAN: DE SENEGAMBIA A CATALUÑA. Fundació "laCaixa"
- INTERMÓN: MALETA PEDAGÒGICA: ÀFRICA AL SUD DEL SÀHARA.
- EDMUNDO SEPA BONABA (KOPESESE) :ELS NEGRES CATALANS : LA IMMIGRACIÓ AFRICANA A CATALUNYA. Fundació de Cultura Popular. Editorial Alta Fulla.-
- FETHI SALAH. PONÈNCIA IV JORNADES "MÚSIQUES DEL MÓN". Audició i familiarització de la música en el context intercultural.

PÀGINES WEB

www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/sg.html

www.sas.upenn.edu/African_Studies/Country_Specific/Senegal.html

www.earth2000.com/

www.senegal-online.com/

www.gouv.sn/

www.cia.gov/cia/publications/factbook/geos/ga.html

www.sas.upenn.edu/African_Studies/Country_Specific/Gambia.html

www.lonelyplanet.com/mapshells/africa/gambia/gambia.htm

www.ausenegal.com/art/musique.htm -